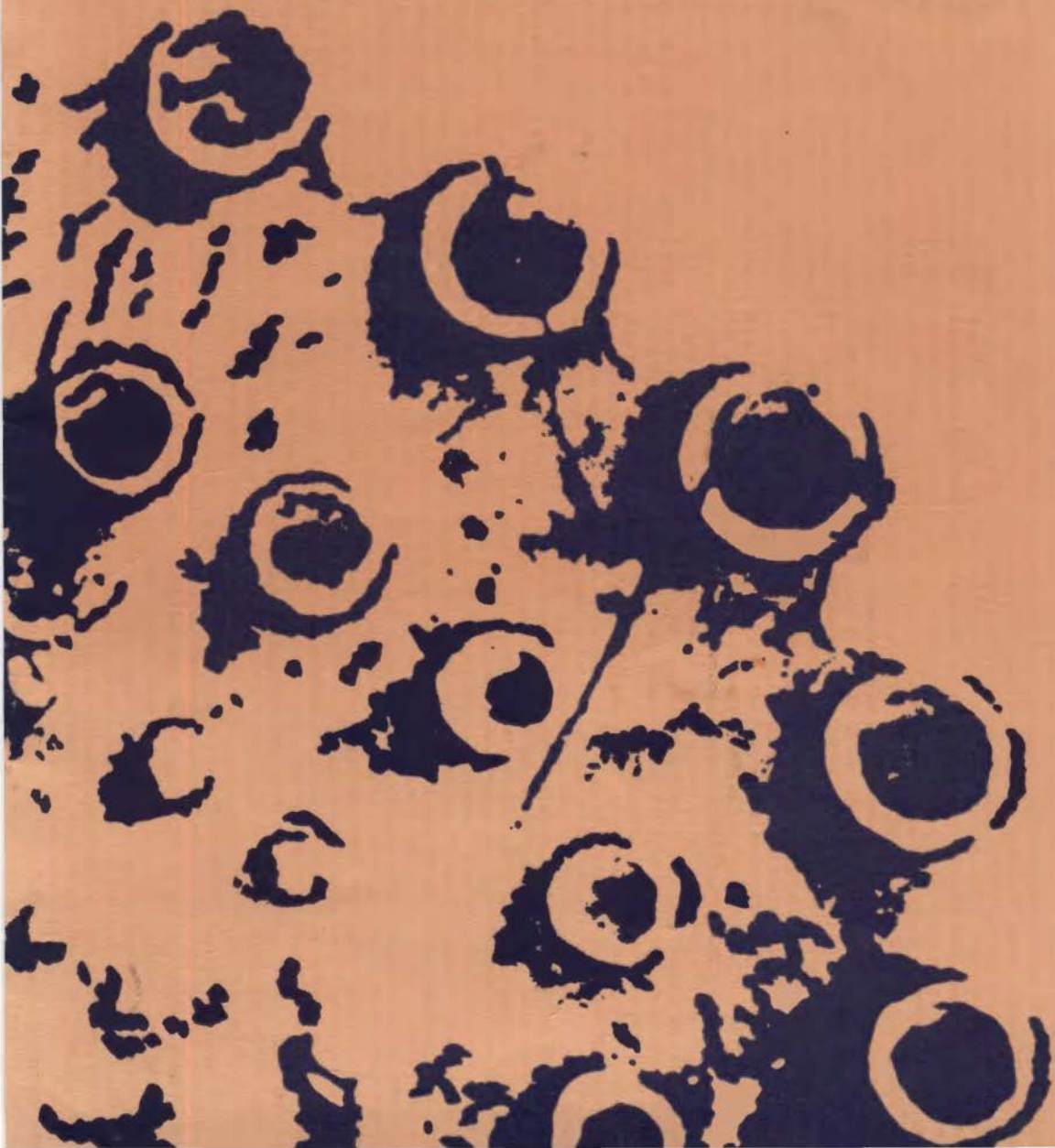

't inschrien

zevende jaargang nr 1, januari 1975 kwartaaluitgave

Een *Inschrien* is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard'.

Kopij inzenden aan:

Th. L. M. van Stapele, Deldenerstraat 103, Hengelo redactie-secretaris.
telef. 05400 - 2 06 64

Redactie: J. J. H. Meijer, Olde Meulenweg 2, Hengelo, tel. 05400-1 28 51, eind-redacteur.

Adriaan Buter, Neede.

H. H. Hagens, Almelo.

J. Overbeeke, Haaksbergen.

Administratie:

Mej. G. A. Weussink, Kortenaerstraat 20-II, Enschede, tel. 053-1 02 06

Bank: Algemene Bank Nederland N.V. te Enschede, Hoedemakersplein.

Giro: Nr. 1818110 t.n.v. Administratie 't *Inschrien*, Kortenaerstraat 20-II, Enschede.

Abonnementsprijs *f* 7,50 per jaar.

Losse nummers *f* 2,25

Uitgave van de Oudheidkamer 'Twente' te Enschede.

Overname van de inhoud, in welke vorm ook, is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

1975

Redactie en Administratie van 't Inschrien wensden alle lezers völ heil en zeegen veur 't nije joar'.

Wij hopen ook in 1975 weer vele bijdragen in de vorm van artikelen te mogen ontvangen, zowel van hen, die, incidenteel of regelmatig, reeds hun medewerking verleenden, alsook van hen, die (nog) niet zo ver konden komen.

U weet het, de pen is gewillig en het papier is glad!

'De Koem' in de Berflobeeek

'n Koem en de Vilbelt in Hengelo

In **'De Dorpsuushouding te Hengelo, vier eeuwen geleden'**, door F. W. W. H. van Coevorden, behandelt de schrijver de verschillende beroepen die toentertijd in Hengelo uitgeoefend werden. Daarbij worden ook de leerlooiers genoemd, die ergens in de marke Woolde, buiten het dorp vanwege de stank, wel een plaats hadden

voor hun bedrijvigheid. Op welke plaats wordt door de schrijver niet verteld.

Zonder uitzondering werd, volgens Dr. Bezoen, in Twente de plaats waar de leerlooiers hun beroep uitoefenden 'n koem genoemd. In Almelo en Oldenzaal herinnert een straatnaam nog aan de leerlooierij en in Enschede hadden deze vaklui een koem aan de Zuiderhagen.

Ook Hengelo had 'n koem. Daar waai nu de voortuin is van het Verenigingsgebouw van Stork, was de Berflobeeek, tussen de Gieskes- en de Koembrug, sterk verbreed. Het viel mij daarbij op

dat het Ver.-gebouw op een heuveltje staat. Zouden zij vroeger de beek verbreed en de vrij gekomen grond daar op een hoop hebben gegooid?

Dus Hengelo had wel een Koem maar van activiteiten van leerlooiers had ik nog niets gehoord. In een gesprek met een zeer oude Mevr. Assink-ten Hoopen, zij was de laatste boerin op de Klapboer, vernam ik dat genoemd heuveltje vroeger de Vilbelt of vilwei werd genoemd. Nu, de huiden en de koem zo dicht bij elkaar laat geen twijfel meer over.

De koem in Hengelo was ook de plaats van de eertijdse leerlooierij. Zo vanaf einde 1500, tot medio 1800. Nu wil ik meteen even ingaan op het artikel in het vorige nr. van W. E. ten Asbroek blz. 62, regel 12.

'Als men dan nog bedenkt, dat de Molenstraat tot voor enkele tientallen jaren in de volksmond Vilbelt genoemd werd, een verbastering van Veldbelt, enz.

Dat de Molenstraat in het verleden Vilbelt werd genoemd is mogelijk, maar van die verbastering lijkt mij een beetje gezocht. Het is ook niet waar, zoals uit het bovenstaande blijkt was daar in de buurt wel degelijk een Vilbelt.

En heeft sinds 1649 de Nie'je möll op een belt gestaan, dan was dat 'n möll'n belt.

Van uit het dorp lag de Vilbelt een eindje voorbij de molen. De laatste bezitter van de molen was ten Cate, deze verkocht de molen aan Huizink in Weerselo in 1858.

Bronnen:

Gegevens van H. Huizink in Weerselo.
Dr. H. L. Bezoen. Taal en Volk van Twente.
F. W. W. H. v. Coevorden. Titel zie tekst.
Ingebonden courantenart.
Bibliotheek. Oudheidkamer Twente.

H. J. Eising

Ziekte en gezondheid in vroeger dagen in Boekelo

's Winters als de dagen kort zijn, is het mijn grootste genoegen om onze literatuur over Twente nog eens te herlezen. Nu had ik om 'Midwinter' het mooie boek: Twenter leu, land en lèven, van Cato Elderink eens weer ter hand genomen. In hoofdstuk 10 schrijft zij: Thans wil ik optekenen wat ik over volksverhalen en oude gebruiken verder nog vernam, want weldra zal er over deze dingen niet meer gesproken worden. Vooral echter ontbreekt het de **sage** aan haar eerste levensvoorwaarden, n.l. het samenzitten om de huiselijke haard, de rustige bespiegelende stemming die vereist wordt voor het vertellen van en luisteren naar oude verhalen.

Ze zegt verder: 'het leven van deze tijd eist een naar buiten gerichte blik, arbeid in harde levenspraktijk toegepaste kennis, meedoen in het wereldgebeuren en zo verder'. Haar boek is in 1937 uitgegeven.

Nu is het nog zo, wat ze schreef, allicht nog zwaarder worden we belast met wat het hedendaagse leven ons allemaal biedt. Voor die oude eenvoudige verhalen is vaak geen aandacht meer.

Onwillekeurig denk ik aan de tijd, 50 à 60 jaar geleden, feitelijk nog maar zo kort geleden, toen er nog tijd was om in het 'tweedonker' rustig samen een kopje koffie te drinken, tussen de arbeid door. Ook was het een ogenblik van gezellig bijeen zijn vóór het melken en voeren.

Bij het praten over één of ander gebeuren, vaak ging het over ziekten en andere voorvallen, dan duurde het niet lang of grootvader of grootmoeder

vertelde van lange tijden geleden. Zo hoorde ik menigmaal dezelfde verhalen. Het leven op een Twentse boerderij was toentertijd een wereldje op zich zelf.

Het grote gezin bestond uit de eigen familie, oud en jong en de inwonende hulpen. Dan verder de levende have op de boerderij, de paarden, de koeien, het jongvee, de varkens, de kippen en niet te vergeten de hofhond en de katten. De radio was er toen nog niet, tenminste bij ons nog niet. 'Al dee nie'e kunsten'. dat was vooreerst nog niet nodig. De kranten kwamen jarenlang de volgende morgen tegen de middag met de post.

Het lezen van de krant was allereerst voor de ouderen; het jonge volk kon daar overdag 'de tied nich met vedoon'!

Vakbladen, zoals het 'Landbouwblad', (org. v. d. O.L.M.) en 'de Boerderij' en de berichten op kerkelijk gebied verschenen eens per week. Zondags werd er veel gelezen, ook goede boeken. Met het herlezen van Cato Elderinks boek herinner ik me heel duidelijk, de vertelsels, die in de schemering diepe indruk op mij maakten, over ziekte en gezondheid, heel lang geleden.

Heel veel dingen in deze tijd staan ons tegen, maar hulde aan de heden-daagse medische wetenschap, die de mens ten dienste staat.

Wel een hemelsbreed verschil bij vroeger; onvoorstelbaar bij zo'n zeventig jaar geleden. Men was nog niet zo ver. Was er toen iemand ziek en als het echt nodig was, dan werd dokter Prins 'bod schikt'.

Dokter Prins, wonende in Haaksbergen, was tot zijn dood huisarts van de familie op 't erve 'Teesink'.

Boekelo, een dun bevolkte boerschap, had in die jaren nog geen eigen dokter.

Nu zegt men: 'Ik heb even de dokter gebeld; maar dat ging toen zo maar

niet'!

Eerst ging één van de familie per trein of fiets naar Haaksbergen, met de boodschap of de dokter wilde komen: 'Grootmao mut zo bedroofd hoosen of vader hef 't zo op de bos of den kleinen bieÿ óns hef de hele wèk al zonnen duurtoch'.

Dr. Prins kwam dan wel zo spoedig mogelijk, al was het niet altijd dezelfde dag, want in Haaksbergen had hij een grote praktijk, met spreekuur aan huis en de apotheek. Hij kwam met paard en dogcar naar Boekelo; was het herfsttijd, dan bracht hij het geweer mee om nog even een haasje te verschalken.

Was de diagnose van de ziekte van de patient gesteld, dan ging één der huisgenoten later weer naar Haaksbergen om de medicijnen te halen.

Dokter Prins, een zeer sympathieke en kundige arts, heeft ruim 40 jaar de zieken op het erve Teesink bezocht. Ook stond hij om zijn grote humaniteit bekend; patienten die het in die tijd moeilijk hadden, kregen geen rekening. De éne hand waste de andere. Er was toen geen ziekteverzekering. In 1925 kwam Dr. Koek in Boekelo, dat was een grote vooruitgang.

Nu wil ik U dan iets vertellen over ziekte en gezondheid, zo voor en na de eeuwwisseling in Boekelo. Het eerste gaat over een jonge boerenvrouw, moeder van twee kinderen. Zij was krankzinnig, tengevolge van een ernstige ziekte. Haar bejaarde ouders en haar man bewerkten de boerderij en deden de huishouding, zonder hulp van de arme vrouw. Het beklagenswaardige schepsel liep doelloos om 't huis rond, de kleren zich van 't lijf scheurend, vaak agressief. De naarbervrouwen gingen er om beurten heen om te helpen met het dagelijks werk, maar waren erg bang voor de ongelukkige, die soms met allerlei dingen gooide. Nam men een kind

mee, dan was ze heel lief en gedwee en had men niets te vrezen.

Hoelang die toestand geduurd heeft, weet ik niet, maar het werd steeds erger. Wel vertelde grootmoeder dat de ongelukkige later 's nachts niet meer in huis sliep, maar onder de appelbomen bij 't huis.

De neugste noabers kwamen later één keer per week samen op de boerderij, vingen haar op, wasten haar en trokken haar zo goed als het enigszins kon ieder keer weer andere warme kleren aan, die twee vrouwen om haar hals vastnaaiden, anders rukte ze meteen alles weer af. Toen het herfst werd, bracht ze vele koude nachten buiten onder de bomen door.

Later werd ze lichamelijk ziek en is thuis overleden.

Het lijkt U ongelooflijk, ruim 80 jaar geleden, dat zo iets toen nog voorkwam, maar het is historisch. Meent U niet dat het een ruwe, wrede familie was. Integendeel, ze gingen er zwaar onder gebukt, maar hoopten dat de waanzin van de ongelukkige van tijdelijke aard was en dat ze nog weer mocht genezen.

En de psychiatrische inrichtingen, toen het gekkenhuis genoemd, die hadden niet zo'n goede naam in die tijd, daar was men erg bang voor, de patienten werden er geslagen en aan kettingen gelegd, werd er verteld.

Dan hoorde ik meermalen het verhaal over Laandjans, een alleenstaande man, ook geestesziek, die niemand kwaad deed, maar zich steeds verongelijkt voelde en zei dan tegen de komende man: 'Ik laat mij niet foppen, uwe schapen mogen niet op mijne grond grazen', zich dan van de Nederlandse taal bedienend.

Later werd hij lastiger, toen zijn er van gemeentewege maatregelen genomen en is hij met begeleiding van twee burens per rijtuig naar 't station in Enschede gebracht. Men had hem

een dwangbuis aangedaan. Het was een trieste rijtoer, welke een diepe indruk toentertijd op grootvader maakte.

Maar onlangs las ik in een artikel over een zelfde stunt in die dagen in een ander deel van onze provincie. Namelijk een klein boerenwichtje, eerder gezond met blozende wangen werd zo hongerig, het eten gaf het langzamerhand op en de gezondheid ging zienderogen achteruit. Men reed eindelijk met het arme ding naar een alom bekende dokter in Delden.

Deze bekeek en onderzocht het meisje, dacht een ogenblik na en ondervroeg de angstige ouders of het kind misschien een kat of hond als dagelijks speelmakker had.

Ja, dat was zo, het kleine ding liep altijd met de poes op haar arm of zat met het dier op haar schoot.

De geneesheer verdween uit de spreekkamer en kwam even later terug met een grote spin.

'Gaap op', zei hij op bevelende toon tegen het verschrikte kind en stopte meteen de spin achter in haar keel. 'Slikken, doorslikken, riep de dokter toen, waarop het kind in hevige consternatie de spin inslikte.

Als gevolg een benauwd overgeven uit het bijna omgekeerde maagje, waaruit een haarbal, gevormd van het kattenhaar te voorschijn kwam.

Nadat het arme meisje van de eerste schrik gekomen was, zei de dokter tegen de ontstelde ouders: 'Ziezo, nu is Uw kind helemaal genezen en laat haar niet weer met de kat of hond spelen.

Nu heb ik U van enige ziektegevallen van vroeger verteld en ga nu verder met de meest eenvoudigste kruiden op te noemen die in ons huis gebruikt werden als het nodig was.

's Zomers werd bij zonnig weer ijverig geneeskrachtig kruiden geplukt en gedroogd, zoals het alsemkruid, de vlier-

bloem, lindebloesem en de kamillen. Alsemkruid werd gebruikt bij voorjaarsmoeheid van de kinderen. Van de gedroogde blaadjes werd een drank getrokken, waar de kinderen 's morgens op de nuchtere maag een kommetje van moesten drinken. Wel met grote tegenzin, want het is afschuwelijk bitter. Maar het wekte de eetlust op en dat was de bedoeling.

Allicht was het toentertijd een vitaminegebrek bij de kinderen.

Van een aftreksel van gedroogde vlierbloemen moest je een grote kom zo heet mogelijk drinken bij verkoudheid, en dan onder de wol. Ook de lindebloesem diende hiervoor.

Voor 'roose in 'n mond', door kou vatten een zere mond, tandpijn en ontstoken slijmvliezen, dan werd kamille aangewend.

In een grote pan werd een handvol gedroogde bloempjes gedaan, vervolgens kokend water opgeschonken en dan achter op het grote fornuis een kwartier laten trekken. Op een plankje werd de pan dan op de tafel gezet. Daarna ging je met je verkouden gezicht zo dicht mogelijk boven de open hete pan; je kan er bij zitten. Grootmoeder stond al klaar om een grote linnen doek over je hoofd te leggen, zodat de hete kamilledamp niet te snel afkoelde.

Na een tijdje kwam je heel verhit onder de doek vandaan. Het was even een benauwde behandeling, maar een probaat middel om van de verkoudheid of 'roose in 'n moond' af te komen. Dat dampbad werd bloken genoemd.

Al die gedroogde bloempjes en blaadjes werden in ongebruikte theepotjes en trommeltjes in de glazenkast bewaard.

Dan was er een bepaalde voorjaars- en najaarsziekte 'nen Hown'. Door oude mensen om Enschede hoor ik die benaming een enkele keer nog wel

noemen. Het had niet zoveel te betekenen, je ging er niet voor naar de dokter. Maar 't was een beetje vervelend. Het lichaam is van streek, laat daar alles mee gezegd zijn, meestal komt het voor met sterk wisselende temperatuurverschillen bij 't weer. Dan was ik eens in de Rutbeek op bezoek, daar liet de huisvrouw mij een heel oud pillendoosje zien, een oud papieren doosje dat een mensleven lang, misschien langer, achter het linnen in het kabinet had gelegen. Op het dekseltje stond heel vaag te lezen: 'Dr H. Drees, Bentheim'. Deze apotheker Dr. Drees was hier toen alom bekend door zijn staalpreparaten. Het doosje is versleten door het veelvuldig gebruik. Ik zou kunnen aannemen dat het doosje meermalen gevuld is, waarvoor men misschien naar Bentheim ging en hoe! Allicht wel lopend.

Tussen twee haakjes, in het Bentheimer Jahrbuch 1966 las ik: 'De apotheek van de familie Drees was van 1730 - 1889 in haar bezit, bijna 160 jaar. Zes apothekers van dezelfde naam volgden elkaar op.

Tot besluit nog een aardig verhaaltje omstreeks 1895. Niet ver van ons af, werden in Boekelo nieuwe huizen gebouwd, die door jonge families werden betrokken. En waar al spoedig geregeld de ooievaar kwam. Voortijds werd dan gevraagd, om de dokter met paard en wagen te willen halen, als het zover was met de vrouw. Menig keer kwam dit dan ook voor, meestal 's nachts of 's avonds laat. Eens, heel in de vroegte, op een morgen in de meimaand werd op het slaapkamervenster geklopt met het verzoek de dokter uit Enschede te willen halen. Grootvader als de weerga uit bed, rap aangekleed, paard uit de stal, voor het karretje gespannen en snel over de zandweg naar de stad gereden. Bij de dokter, een bekend arts toen,

Het dorp Hengelo in 1682

Op 28 december 1682 werden weer vuurstedenregisters van Delden samengesteld. Hengelo werd nu niet meer in dorp en Veldzijde gesplitst, hoewel dit in latere jaren wel weer zou gebeuren. Er werden 30 ingezetenen vermeld, die alleen maar een 'heertstee' hadden: Schilt Lambert, Jan Willerinck, Jan Albers, Cremer Gerrijt, Jan Bock, Berfloe, Dueschæte, Wessel Jansen, Wessel Alofsen,

hij woonde aan de Hengelosestraat, duurde het nog even voor deze, reisvaardig, met zijn tas naar buiten kwam. Goedenmorgen, werd door beiden geroepen. Ze waren door vorige dezelfde omstandigheden al met elkaar bekend.

De dokter stapte in. Ter aansporing hield grootvader even de zweep over 't paard. En zo hobbelde het karretje zonder veren over de ronde keien van de Hengelosestraat.

De dokter, die zo uit zijn bed kwam, kon dat stoten blijkbaar niet verdragen. Hij riep:

Foj, Wissink, hool astebleef stil, 't is ja net of ik in de kern zit. Hij klom er uit, keek op zijn horloge en zei: 'Goa mer vedan op 't hoes an, ik kan nog net den trein van half zes nao Bookel halen'.

Grootvader Wissink af.

Enkele jaren later gingen er in de Lonneker gemeenteraad stemmen op, er moest in Boekelo toch wel een vroedvrouw aangesteld worden.

Toen grootvader dat hoorde, zei hij met een zucht: 'Doar wil ik geern 25 gulden too doon.

L. W.-B.

Dietmer Jorrijsen, Jan Lanssinck, d' wed. van Jan Willerinck, Gerrit Reeckers, Tobias, Jan Lubbertinck, Steven Wilders wed., Engbert Dietmers, Jan ter Horst, wed. van Jorrijs Bussemaeker, Dietmer Engbers, Henr. ten Berfloe, Mense Lambertsen, Gaffelbroeck, Willem Jansen, Philips d'Weeldrayer, Jan Alofs, Wolters Lambert met zijn inwoner Muller Henr., Jochum ten Brinckhuys, d'olde Mullersche en Frerick Camp.

Twee inwoners hadden een 'heertstee' en een 'smeede' en wel Tyes Smidt en Jan Smidt d'Olde, waarbij Jan Smidt d'jonge inwoonde, zij waren de smeden van het dorp. Steffen Wilmsen had een vuurstede en een oven, hij was de bakker, en Matteus Camp bezat een vuurstede, een brouwketel en een eest, hij was de oudst bekende bierbrouwer van Hengelo. Bij de naam Roeloff 't Waerbeck werd aangetekend 'tegenwoerdig ledig' en bij Juden Albert 'verleden jar verbrant en nu nog niet vaerdig om te bewonen'.

Er waren echter ook nog 9 paupers, die geen vuurstedengeld betaalden: Joost Smidt, Berent Gerrijts, Willem Gerrijtsen, Henr. Rierinck, Dietmer Berents, Geert Geerdinck, Derck Hendrix, Bert. Gerrijts en Bussemaecker. Men kende ook nog een categorie 'pretenderende paupers', mensen, die beweerden armlastig te zijn. Zij waren 6 in getal: Engbert Gerrijtsen, Hertger Jansen, Lucas Heegerinck, Jan Gerrijtsen, Jan Hertgers en Derck van Mallem. Van deze ingezetenen verklaarden Arnold van Limborch, richter van Delden, en Paul Putmannus, pastor van Delden, op 3 februari 1683: 'Attestieren wij onderges. Richter en Predicant van Delden dat bovenstaende gepretenderde paupers, na dat ons ten deele kenlick en ten deele geloofwaardig bericht is, syn luiden van een seer sobere staet en altegaar tot noch toe yder aelmosen genoten, eventwel

niet in staet syn har ordinaris schattingen, bijzonder het Vuirsteegelt te betaalen'.

Totaal werden er 53 namen vermeld. Eigenaardig is het, dat slechts 11 namen ook in het register van 1675 voorkomen. Men kan niet veronderstellen, dat de overblijvende circa 40 huizen in die zeven jaren door andere bewoners betrokken waren. Vermoedelijk is in 1675 gebruik gemaakt van een ouder register en zijn daaruit namen overgenomen van personen, die in 1675 reeds overleden of vertrokken waren. Dit zou dan ook betekenen, dat het register van 1682 exact de namen bevat van de inwoners, die er op dat moment woonden, en dus betrouwbaarder is.

Naast paupers en pretenderende paupers kende Hengelo in 1684 ook al verschillende 'rijken'. Op 15 februari 1684 ondertekenden A. van Limborch en Joost Chr. van Beverforde het zgn. register op de 1000e penning, een opgave van vermogens, waarnaar belasting betaald moest worden. De opgegeven vermogens mogen voor de huidige mens belachelijk laag lijken, men moet echter wel bedenken, dat men de geldbedragen met minstens 50 moet vermenigvuldigen om ze naar de tegenwoordige maatstaven te kunnen beoordelen. In het dorp Hengelo werden opgegeven:

Matteus Camp met d'kinders	6000.-
Jorris ten Segger nu Duschate	7000.-
Gerryt ten Berflo	1500.-
Wessel Janssen	1000.-
Dietmer Jorryssen	2000.-
d'weduwe v. Jorris	
Bussemaecker	1000.-
Steffen ten Cate	2000.-
Hierbij staat de notitie: Bij resol van den 9. July 1689 van 't Regr. afgeschreven.	
Steffen Wilderincs weduwe	1000.-
Tijs Smit met sijn kinder	2000.-

Mr. Alof Timmerman erfgen.	1000.-
Jan te Waerbeek voor de Boom	1000.-
Camp Jenneken verstorven, d'goederen verdeilt in andere Gerichte alwar dieselve van har goederen werden getaxiert	
Dietmer Engbers	1000.-
Tonnisken ter Warbeek de goederen verdeilt.	
Engbert Dietmers	1000.-
Denneman met syn kinderen	1000.-
Jacob ten Brinckhuis verstorven	
Roe (?) Wolter	1000.-
Jan Willerinck verstorven en verarmt	
D'weduwe van Egbert Smit met har kinder	1500.-
D'mullersche tot Hengelo met har kinder	2000.-
	<hr/>
	33000.-

Opvallend is de notitie bij Jan te Waerbeek 'voor de Boom'. Deze woonde dus bij een slag- of tolboom te Hengelo. Interessant zou het zijn te weten of hiermee de tolboom aan de Bornsestraat bij het Huis te Hengelo bedoeld werd.

Uit het jaar 1723 is een vierde soort belastingkohier bekend, 't zgn. hoofdgeldregister. Het hoofdgeld was een vast bedrag, dat betaald moest worden door ieder persoon boven 25 jaar, de leeftijd waarop men in die jaren geacht werd meerderjarig te zijn. In het dorp Hengelo werden slechts 47 gezinnen vermeld waaronder 5 armen. Deze opgave klopte beslist niet met de werkelijkheid, velen hadden de belasting ontdoken. Precies 25 jaar later werd de eerste echte volkstelling gehouden en toen telde Hengelo 258 gezinnen en 1125 inwoners. Zo snel was het dorp in die 25 jaren zeker niet gegroeid. Over de volkstelling 1748 een volgende keer.

W. E. ten Asbroek

Een hardnekkige bekeerlinge

Op 13 oktober 1842 bevond de uit Twente afkomstige Johanna Kreyenfeld zich te Vreden in gevangenschap. Waaron ze daar gevangen werd gehouden, moge blijken uit het hier volgend relaas.

Van het verhoor, dat haar werd afgenomen, werd een proces-verbaal opgemaakt, waarvan zich een copie bevindt in 't gemeente-archief van Goor. Johanna verklaarde dan, dat ze geboren was in de 'Landgemeinde Enschede', de latere gemeente Lonneker. Haar moeder woonde in 1842 in Goor, en Johanna was in dat jaar 24 jaar, ongehuwd en Rooms Katholiek. Haar moeder noemde zich Lammerdina Kreyenfeld, en ze was vermoedelijk afkomstig van, of uit de omgeving van het erve Kraaienveld in Deldenerbroek (zie Drs. A. L. Hulshoff: Het Schattingsregister van Twente in 1475, blz. 53.) De moeder was ongehuwd, en Johanna was dus een buitenechtelijk kind. Lamberdina behoorde tot de Gereformeerde (Hervormde) kerk, maar Johanna was niet gedoopt. Haar geboorte-acte was opgenomen in het bevolkingsregister van Enschede-Lonneker.

De moeder was arm, en daarom werd Johanna reeds als klein kind bij familie uitbesteed, eerst in Holten en later in Kampen. Daarna werd ze ondergebracht bij bloedverwanten in Rijssen en vervolgens in Bentelo. In 1839 ging Johanna terug naar haar moeder.

Toen ze voor 1839 bij haar moeders broer in Bentelo woonde, werd ze daar in 't R.K. geloof opgevoed, en deed ze in de kerk te Delden (of Hen-

gevelde) haar communie. (In het proces-verbaal staat 'in der dortigen Kirche', maar Bentelo had toen nog geen eigen kerk).

In 1841 ging Johanna naar de pastoor in Albergen, waar ze vertelde, dat ze nog niet gedoopt was en de wens koesterde, om in de Rooms-Katholieke Kerk te worden opgenomen. Ter vervulling van haar wens hield ze zich vijf weken in Albergen op, en de parochianen aldaar gaven haar gedurende die tijd kost en inwoning. Ze werd daar zogenaamd ziek, en in die toestand diende de kapelaan van Albergen haar de nooddoop toe.

Na haar vijfweekse oponthoud in Albergen moest ze maken, dat ze wegwam, omdat het gepleegde bedrog aan het licht trad. Ze ging weer naar haar moeder terug en bleef daar tot ongeveer september 1842. Toen ging ze naar Oldenkott in Wennewick, in het landgericht van Vreden (de latere gemeente Ammeloe). Daar vertelde ze aan de pastoor, dat ze nog niet gedoopt was, en de vurige wens koesterde om in de Katholieke gemeente te worden opgenomen. De pastoor zorgde, dat ze bij de familie Esseling in Ammeloe kost en onderdak kreeg. Bij deze familie werd ze weer ziek en lag een tijdlang buiten bewustzijn. De vrouwen daar in huis vertelden haar later, dat haar de nooddoop was toegediend, maar ze kon niet zeggen door wie. Toen Esseling haar zei, dat hij geen werk voor haar had, verliet ze Ammeloe en ging ze naar de pastoor in Wüllen. Aan hem vertelde ze nog eens het sprookje van haar heidendom en van haar vurige wens om in de Rooms-Katholieke Kerk te worden opgenomen.

De pastoor van Wüllen nam haar zelf in de pastorie op, gaf haar kost en inwoning en onderrichte haar in de R.K.-geloofsleer. Maar op een zondag kwam de pastoor achter het door haar

Een wandeling op een kaart uit 1865

De Landweerwal bleek een statige beukenlaan

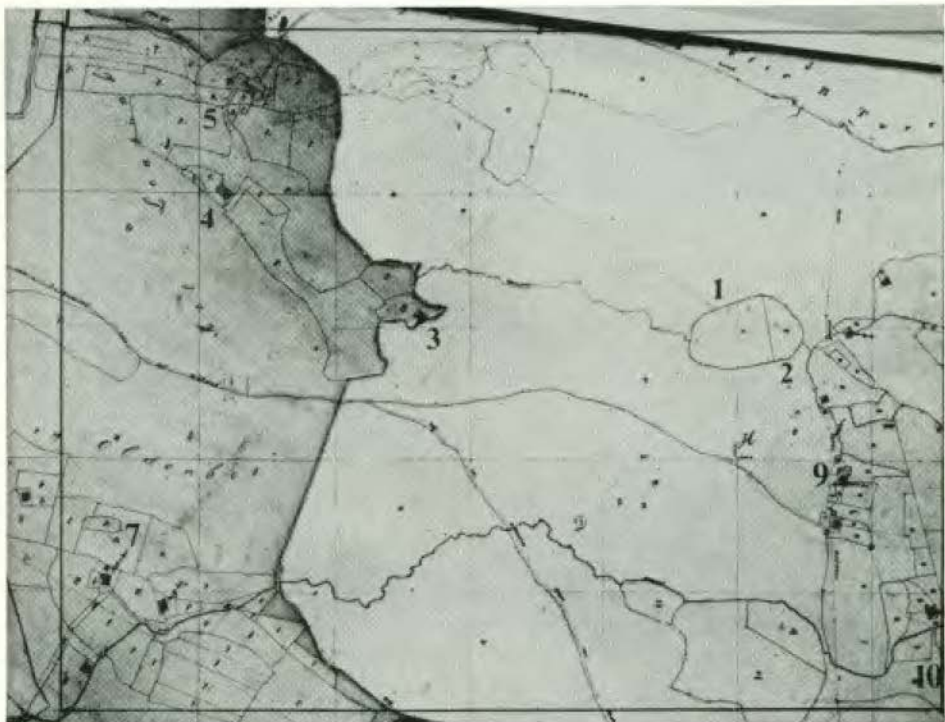
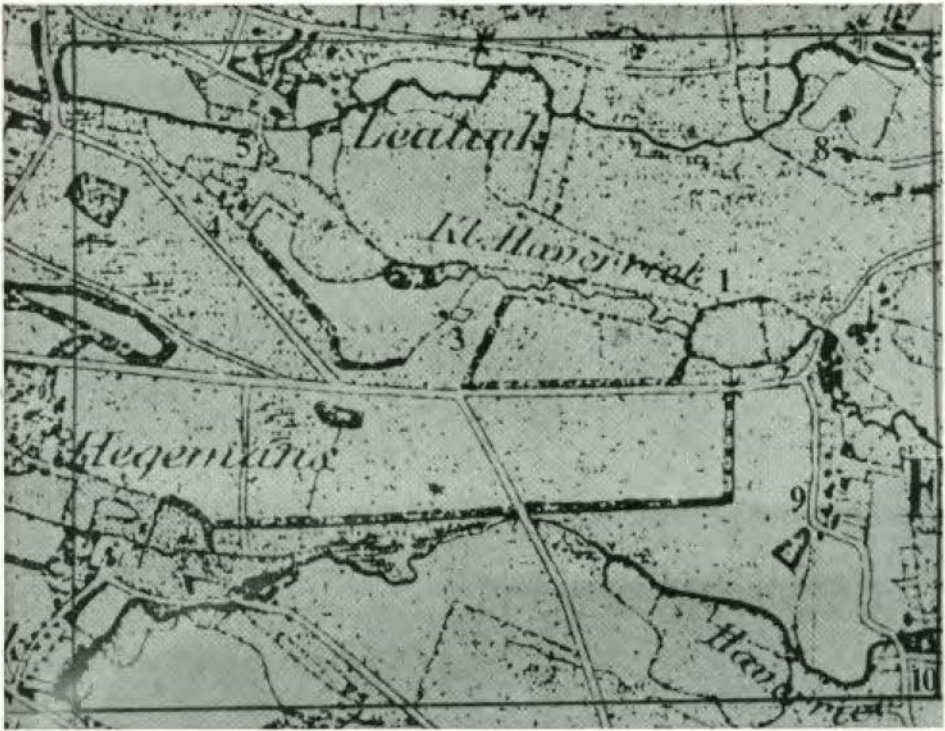
gepleegde bedrog, en liet hij haar door de plaatselijke veldwachter Hilbing naar Vreden overbrengen.

Aldus de verklaringen, die Johanna bij haar verhoor voor 't gerecht te Vreden aflegde. Hoe het proces verder afliep, en welke straf ze kreeg, is ons niet bekend. Wellicht kan het rechterlijk archief van het landgericht Vreden hierover opheldering geven. Dit archief zal wel in het Staatsarchiv te Münster berusten.

J. Vredenberg

Dit verhaal is even een zoethoudertje, omdat een vervolg op het artikel 'Reconstructie van het oude landschap etc.' in de vorige editie van het Inschrien, door reproductietijdvertragingen nog even op zich laat wachten. Trouwens, (hoe kan het ook anders) bij een dergelijke studie van oude erfenamen en landschappen, moet je vroeg of laat wel tegen de gebroeders Schurink (welbekend uit jaarboek Twente 1972) op lopen.

Zij hebben mij hun indrukwekkend overzicht van bijna driehonderd bestaande en verdwenen erven in en om Enschede laten zien. Juist bij de verklaring van de steeds interessanter

wordende Hottingerkaarten uit 1790 bleek deze 'Schurinklijst' van groot belang.

Dus nog even een paar maanden geduld en U kunt een Hottingerkaart van Enschede met naaste omgeving verwachten, met daarop een groot aantal inmiddels verdwenen erven en andere bijzonderheden vermeld.

U ziet bij dit artikel een drietal op vrijwel gelijke schaal gebrachte kaartfragmenten (respectievelijk daterende uit 1865, 1825 en 1790) van de omgeving van het erve Leutink (5).

De Leutinkweg is een zijweg (sinds 1865 nog steeds een zandpad!) van de Bosweg, even noordelijk van het Hegeman en vormt de zuidrand van het park van het Leutink, hetwelk, met

geldig toegangsbewijs, als wandeling zeer is aan te bevelen.

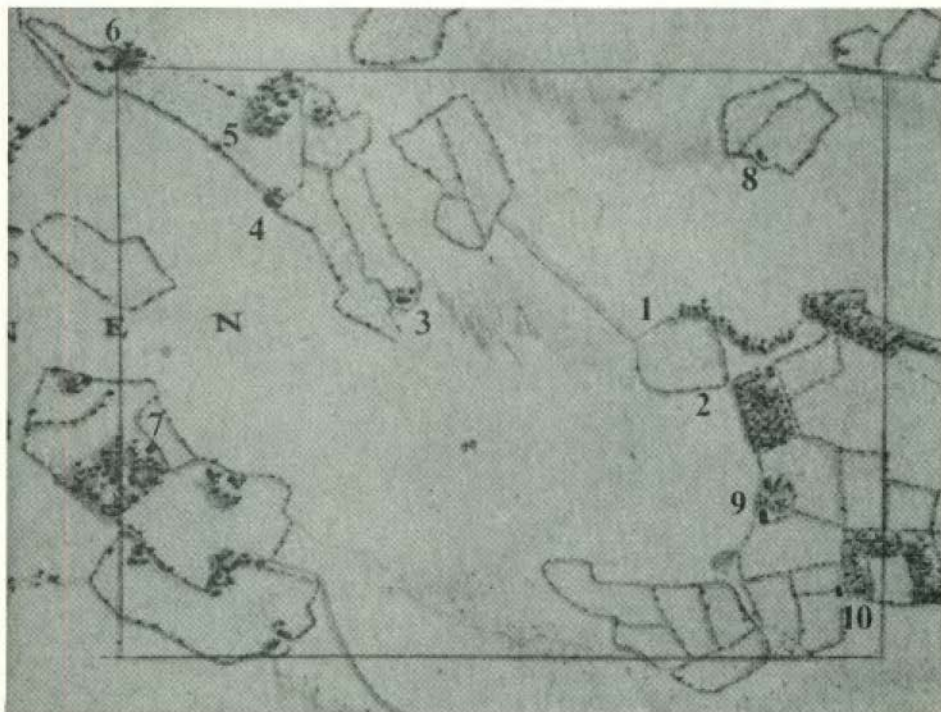
De Leutinkweg vanaf de Bosweg naar het oosten aflopend, passeren we (4), hetwelk een in ongeveer 1890 - 1910 afgebroken erf is. Althans de stafkaart van 1880 beeldt dit erf nog af, terwijl het op de eerstvolgende kaart van 1903 verdwenen is. Ik verbeeld me, vanaf de Leutinkweg, nog aan de begroeiing de plaats van dit erfje te herkennen.

De Leutinkweg buigt naar het oosten toe en komt op de Haverrietweg uit bij een relatief vrij hoge es, welke op de 1865-kaart zelfs als heuveltje staat aangeduid. We zien dan erfjes no. 3 (nu bewoond door de familie Pardijs) ook al op de 1790-kaart aangegeven!

Links boven: oudste stafkaart (1865)

Links onder: oudste kadasterkaart (1825)

Onder: Hottingerkaart ca. 1790

Overigens een uniek gelegen boerderijtje, fraai met het landschap harmoniërend.

Bij 2 aangekomen zult U het op kaart 1865 aangeduide bruggetje met bijbehorend houtwalpatroon nog kunnen aantreffen. Ten noorden van deze plaats ziet U door het wilde struikgewas een oude es, oud vanwege de typische schol-vorm. Deze es wordt door een houtwal in twee delen gesplitst. Deze noord-zuid lopende wal is er nog steeds (sinds 1825 in ieder geval). De noordrand van de es vind ik bepaald indrukwekkend door de steile wanden van de kleine Haverrietbeek, die daar misschien al eeuwen langs stroomde. Maar het was mij eigenlijk te doen om de op de Hottingerkaart vrij duidelijk getekende landweer (vanaf 1 in noord-westelijke richting op elk der drie kaarten) op te sporen.

In ieder geval, Hottinger beelde een soort dijk af, misschien een verbindingsweg tussen Hof Espelo met een aantal, als eilanden in een moerassige woestenis liggende essen.

Groot was mijn verbazing toen ik na een welgemikte sprong over de kleine Haverrietbeek bij 1 aankwam, ... de landweer, -wal of -dijk bleek een stagtige beukenlaan.

Uit de vrij spoedige verschijning van een ijverige rijksveldwachter bleek alras, dat ik mij in het niet voor publiek toegankelijke deel van het Van Heeklandgoed bevond, Gelukkig liep het gesprek met de veldwachter goed af. Kaartstudies wezen uit, dat de beukenlaan op of naast de Hottingerwal moet zijn aangelegd voor 1919 en na 1903. Want de stafkaart uit 1903 geeft de wal of landweer nog steeds met een lijn weer, kaart 1919 geeft ter plaatse een weg aan.

U kunt nu zelf met deze kleine kaartfragmenten allerlei wetenswaardigheden opzoeken. De 1825-kaart is zo

Varia

Ter overname aangeboden: Fotoboek Hengelo 1956.

Gevraagd: Ansichtkaarten, foto's van Twente, speciaal Hengelo.

Tijdschriften 'Eigen Erf', ingebonden of losse nummers.

Het Beuksken van Hengel, E. ter Marsch, 1935.

Het boek van de Lonneker landbouw, Joh. Buursink.

Th. L. M. van Stapele, Deldenerstraat 103, Hengelo.

'De Pennevogel' is een uitgaaf van studenten van de Rijksuniversiteit te Groningen, die hierin proberen proza en poëzie in hun eigen streektaal (Groningen, Stellingwerf, Overijssel en Gelderland) te schrijven.

Voor liefhebbers is 'De Pennevogel' als volgt te verkrijgen: Nr. 1 (28 pag.) - f 1.50 - en nr. 2 (40 pag.) - f 3,00 - overmaken op gironummer 2001230 t.n.v. Pieter Drenth, Provinciale Weg 4, Scheemda, onder vermelding van de gewenste nummers.

klein geworden, dat de lettertjes in deze afdruk niet meer te lezen zijn. Daarom hier in het kort al wat leesbaar is op 1825:

Rechtsboven 2 erve 'de Spoele' (op alle drie kaarten).

Rechts van 9 erve 'Oudenbos' (op alle drie kaarten).

Erve 8 het 'Asman' (niet op deze copie van 1825, wel op de andere twee).

Erve 7 het 'Oldenbos' (op alle drie).

Rechtsonder 7 erve 'Jongebos' (op alle drie).

Midden over de kaart van 1825 een weg: Van het Leussink naar het Witbroek en later een zuidelijke afsplitsing (de huidige Widecksbeekweg), op de kaart genaamd 'weg van buurtschap Driene naar Enschede'.

Verder boven 10 nog erve 'het Petershuis' (op alle drie).

Plezierige wandeling!

D. J. de Groot

Brand, brandschade, belastingenschuld en nog wat meer

Op 6 mei 1836 trof, ongeveer om vijf uur 's middags Bernardus Rikman-spoel, van beroep landbouwer, eigenaar van 17.57 H.A. cultuurgrond, waarvan 6,37 H.A. weiland, die woonde in Fleringen, behorend tot de gemeente Tubbergen, 'het ongeluk door brand niet alleen zijn boerenwoning en daar bijstaande kamer te verliezen, maar ook alle meubelen, bouwgereedschappen, kleederen, zaadgewassen en voedsel voor hem en zijn gezin; zoo ook twee paarden en vier jonge runderbeesten en eenige varkens te zien vernielen'.

Hij vraagt dientengevolge kwijschelding van nog niet verlopen belastingtermijnen; zelfs van reeds verlopen termijnen, die hij door onmacht niet op tijd kon betalen.

De belastingdienst wil, ter beoordeling van dit verzoek, een gespecificeerde opgave van wat de man zoal kwijt is en de waarde daarvan. De controleur der diverse belastingen, in- en uitgaande regten en accijnzen in de divisie Almelo begeeft zich daarop met de burgemeester en twee taxateurs, als hoedanig de twee veldwachters optreden die de gemeente rijk is, naar 'het geheel in de asch gelegde woonhuis'. Zij gaan over tot waardering van 'hetgeen door dit ongelukkige toeval' is verloren gegaan en bevinden daarbij te zijn verbrand:

— een boerenwoonhuis van acht gebinten, getaxeerd op f 1600,-

Aan huisraad:

- 1 een kast, vier kleeden, kisten en een etens of broodkast zamen op f 54,-
- 2 1 tafel, 18 stoelen en een spiegel: f 16,-
- 3 1 vriesse klok: f 20,-

- 4 1 zaadkist, 1 hakselkist, en broodtrog: f 24,-
 - 5 1 kafmolen, 2wannen, 2 snijsompen, 6 dorschvlegels, 6 harken, 5 vlashekels, 2 hekelstoelen, 2 spinwielen: f 48,-
 - 6 2 meelzeven, 4 tonnen, 3 emmers, 1¹/₄ ned. mud, 1 oud screpel, 2 ladders, 8 zakken: f 24,-
 - 7 vuurgereedschappen als: tang, aschschop, haakketting, blaaspijpje enz.: f 4,-
 - 8 een houten met stroo gedekt varkensschot: f 25,-
 - 9 zes paren bedden met toebehoren; drie ongemakte bedden en 25 beddelakens: f 238,-
 - 10 30 ellen linnen: f 10,-
 - 11 30 man- en vrouwehemden, 6 kinderhemden: f 40,-
 - 12 54 boven- en ondermutsen, 60 doeken, 25 jakken, 33 rokken en 28 boetzelaars: f 138,-
 - 13 15 paar kousen, 6 paar schoenen, 1 paar laarzen, 2 paar muilen en 4 paar klompen: f 24,-
 - 14 een wieg met toebehoren: f 8,-
 - 15 een regenkleed met zilveren haken; 2 ver ondermantels, 1 paar zilveren haken, 1 paar zilveren schoengespen, 1 zilveren horelogieketting, 6 kerkboeken waarvan 2 met zilver: f 40,-
 - 16 melkgoed als 2 kannen, 3 melkvaten, 3 leupen en 1 melkemmer: f 8,-
 - 17 potten en pannen, schotels enz.: f 12,-
 - 18 2 tinnen schotels, 2 borden dito, 1 dito kom: f 9,-
 - 19 20 tinnen lepels, 20 vorken, 6 messen en koffij- en theegoed: f 8,-
 - 20 1 lakensche jas, 1 dito rok, 2 dito buisjes, 4 dito vesten, 3 dito broeken, 4 mansvesten dito, 5 bombazijnen dito, 1 duffelsbuis, 2 hoeden en 2 petten: f 75,-
 - 21 6 hembdrokken en 15 hals- en zakdoeken: f 14,-
 - 22 een negenjarig merrie paard f 70,-
 een jarig veulen 60,-
 drie jarige kalveren 33,-
 een halfjarig dito 6,-
 vijf biggen 10,-
 dertig kippen 6,- f 185,-
 - 23 15 ned. mudden rogge p.m. f 58,-
 - 24 5 dito boekweit: f 20,-
 - 25 5 dito garst: f 12,-
 - 26 2 dito haver: f 4,50
 - 27 1/2 dito lijnzaad: f 7,50
 - 28 1 ned. mudde boonen en erwten p.m.: f 6,-
 - 29 12 med. mudde aardappelen: f 20,-
 - 30 300 ned. ponden spek en vleesch: f 112,-
 - 31 7500 ned. ponden stroo: f 75,-
 - 32 3 steenen paardekribben en 1 varkenszomp: f 20,-
 - 33 aan zilvergeld: f 25,-
- In totaal aan huisraad en vee f 1381,-. Inbegrepen de woning: f 2981,-.

Verder heeft nog de inwonende Jan Klumper 'van beroep landbouwer' aangegeven schade te hebben geleden aan:

- 1 kleederen en lijfstoebehoren: f 80,-
- 2 1 paar zilveren schoengespen en 1 paar dito broekgespen, benevens 1 dozijn zilvere hembdrukknoopen: f 30,-
- 3 1 klederkist: f 8,-
- 4 aan zilvergeld f 20,-
- 5 40 ned. ponden honing: f 8,-.

In totaal f 146,-

Vervolgens door de inwonende knecht Hendrikus Huisman:

- 1 kleederen en lijfstoebehoren: f 52,-
- 2 1 klederkist f 8,-
- 3 aan zilvergeld f 15,-.

Totaal f 75,-.

Ook nog door de inwonende scheper Gerardus Wigbold: aan kleederen en lijfstoebehoren: f 25,-.

En tenslotte door de dienstmeid Gesina Stroothuis:

- 1 aan kleederen en lijfstoebehoren: f 60,-
- 2 1 bed met zijn toebehoren: f 25,-
- 3 1 paar zilveren haken, 1 dito kruis en 2 kerkboeken: f 5,-
- 4 1 klederkist f 8,-. In totaal f 98,-.

Door de brand is alzo verloren gegaan voor een totale waarde van f 3325,—

Een gelukkige omstandigheid bij dit alles was, dat de boerderij bij 'de Brusselsche Maatschappij' tegen f 2300,— voor brand verzekerd was.

Het college van zettters voor de directe belastingen buigt zich over de gevraagde ontheffing van belasting; daarna de controleur van de grondbelasting, vervolgens de provinciale inspecteur van de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnzen. Uiteindelijk advies: geen ontheffing van belasting wegens ongebouwde eigendommen, omdat niet gebleken is, dat het verbrande graan als zaai-koren moet worden aangemerkt, bestemd tot voortzetting van het landbouwersbedrijf; de personele belasting had vóór de 1e mei, dus vóór de brand volledig betaald moeten zijn, dus ook daarvan geen ontheffing. Van de in totaal te betalen f 21,- dus slechts f 2,17 kwijtschelding wegens verlies van gebouwd eigendom.

Gedeputeerde staten van de provincie, die uitspraak moeten doen, zijn mild. Zij overwegen, dat het gedorste graan en andere nog voorhanden verbrande gewassen geacht moeten worden nodig te zijn geweest voor het bedrijf; dat dus ook bedrijfsschade is opgetreden. De ontheffing van betaling wordt dan bepaald op f 18,18 van het totaal groot f 21,-.

Inmiddels had Rikmanspoel en de verder genoemden aanspraak op enige schadeloosstelling van rijkswege. Bij Kon. Besluit van 30 sept 1827 was namelijk bepaald, dat uit fondsen voor zgn. kwade posten der directe belastingen, ter beschikking staande van het departement van binnenlandse zaken, 10% van de geleden schade kon worden vergoed, veroorzaakt door 'onvoorziene rampen'.

Bij de administratieve afwikkeling van de aanvraag daartoe bleek, dat Rikmanspoel 'zijn erf' had bezwaard met f 3000,- hypotheek en dat hij 'niet in staat is zijn geleden verlies uit eigen middelen te herstellen'. Dit gold ook voor de verder genoemde schade-lijders.

De opmerkelijke lezer zal reeds opgemerkt hebben, dat de verzekerde waarde van de boerenwoning, f 2300,- de getaxeerde waarde, f 1600,- verre overtrof. 'Loopers of commissionairs' der Maatschappij zouden daarvan de oorzaak zijn, maar 'agenten der as-surantiecompagnie, na de brand dit ontwaard', boden, na aftrek van het onverbrande (hoe is het mogelijk?) f 12.00,- schadeloosstelling, waarmee Rikmanspoel ('maar al te spoedig' schrijft de burgemeester) genoegen nam. De minister trekt dan ook van de f 2981,- schade, in het proces-verbaal genoemd f 1200,- af, zodat resteert f 1781,-. 10% daarvan of f 178,10 wordt dan aan Rikmanspoel toegekend als schadevergoeding; f 14,60 aan Jan Klumper, f 7,50 aan Hendri-

Vragenrubriek

In uitgave Nr. 1 van 1974 heb ik een oproep gevraagd, over de Fam. ten Hulscher. De brieven die ik daar op heb ontvangen, brachten mij niet verder.

Tot mijn spijt mis ik een adres van iemand die veel wist over de Fam. ten Hulscher, Meelfabrieken en Grutterswaren enz. uit Deventer.

Voor deze Fam. heb ik foto's uit Deventer over hun Voorouders. Als zij er belang in stellen, dan graag even een berichtje aan ondergetekende.

H. J. ten Hulscher, Eikenstraat 1-9 Leeuwarden.

Zoekende naar gegevens over het Erve Scholte-Berghuis gelegen in de buurtschap Woolde, Hengelo (O.), heb ik door genomen de notariële akten o.a. van Notaris ter Horst uit Delden. Enige aantekeningen zijn mogelijk bruikbaar als bladvulling van *Inschrien*.

En wij maar zoeken naar geboorten en overlijden!!!

Notaris ter Horst Delden

1841 - 15 oct. No. 63.

Egbert Hobbelt ook genaamd Hobbelink zich ook hebbende laten schrijven Egbert Rosendom gehuwd met Geziena ten Hazenkamp enz. 1842 - 6 febr. no. 11

Geziena Hogesnoer ook zich latende schrijven Gezina Beukers of Beuker en of Gezina ter Bekke landbouwerster, wonende in de boerschoop Wien enz.

1842 - 3 mei no. 25

Lefert Wolterink endeszelfs Ehevrouw Janna Hofhuis ook genoemd Janna ten Hof en zich ook hebbende laten schrijven Berendina ten Hof nemen hypotheek op het Wolterink in de boerschoop Groot Driene te Lonneker.

Wie beschikt over meer gegevens over dit erf? P. W. C. Scholten-Wijnen, Koningslaan 82 Utrecht, tel. 030 - 51 31 88.

kus Huisman; f 2,50 aan Gerardus Wigbold en f 9,80 aan Gesina Stroothuis.

31 augustus 1836 komen die gelden bij de burgemeester aan, die voor verdeling zorg draagt. Klumper heeft dat niet meer beleefd; op 9 juli d.a.v. overleed hij, waarna zijn erven het hem toekomende in ontvangst namen.

Z. O. Broek Roelofs

Gehoord en gelezen

Tubantia 1974

24.7 College wil Lonnekermolen in principe in ere herstellen; 6.8 Grafelijk echtpaar 60 jaar getrouwd (Weldam); 8.8 Commissie (Enschede) inventariseert voor Monumentenjaar '75; 19.8 Ritten Buurtspoormuseum trokken plm. 25000 reizigers; 28.8 Museumboemeltje tuft tot aan fatale eindstreep; 10.9 Tijdens restauratie Stenderkast (Buurserzand) opnieuw actie tot behoud molen.

Serie B. J. Hekket 'Wat betekent?'; 3.8 Bellink; 7.9 Wanschers.

Dagblad van het Oosten 1974

7.8 Serenade voor diamanten graaf en gravin Zu Solms (Weldam); 5.9 Historische treinen in Twente behouden.

Serie G. J. Eshuis, Zwerfstenen door de Vechtvallei; 3.8 't Waterink was hofhorig aan proodij van Deventer (66); 17.8 't Wijchmink kwam nogal eens in 't holtingsnieuws' (67); 31.8 Vechtveer lag op einde van Bergentheimer beek (68).

Twentsche Courant 1974

24.7 Herstel Lonneker molen overwogen; 27.7 Joodse gemeenschap Enschede 200 jaar; 24.8 Haaksbergen had wellicht al schutterij in de 18e eeuw; 28.8 Museumtrein wil blijven ook na afsnijding door de Zuidelijke Bandweg; 3.9 Annalen 'Ons Genoegen': historie van klootschieten; 5.9 Oude spoorlijn hoeft niet weg; 10.9 Usselo en Buurse staan klaar voor Stenderkaste.

Tubantia 1974

11.10 Havezathe Herinchave voorjaar bewoonbaar; 22.10 Actiecomité wil stenderkast in Buurserzand handhaven; 26.10 Jodelen of roepen (midwinterhoornblazen); 1.11 Driekwart-eeuw Oosterbegravingplaats en nog jaren ruimte; 6.11 Bestemmingsplan Stif voor maart '75 in gemeenteraad; 7.11 Onzekere toekomst voor villa de Blankenborgh; 19.11 Nicolaas-ramen; 20.11 Kritiek bracht blazers uit Ootmarsum en Kemissie weer bijeen.

Serie B. J. Hekket, 'Wat betekent?': 14.9 Vreerink; 21.9 Te Lintelo; 28.9 Gijsink; 5.10 Guilkink; 12.10 Kruisselbrink; 26.10 Ten Harkel; 16.11 Oosting; 23.11 Haaksbergen.

Bodemvondsten

Hellendoorn.

De heer A. G. Kleinjan vond in een persbult aan de zuidrand van de Neurumer esch te Marie enige tientallen scherfjes uit de ijzertijd, hetgeen kan wijzen op een voormalige nederzetting ter plaatse. Met de vondsten uit de Leemkamp van enige jaren geleden zijn nu 2 mogelijke ijzertijdnederzettingen dicht bijeen langs de midden Regge bekend geworden.

Dagblad van het Oosten 1974

24.9 Pelmolten in 1975 gereed; 25.9 Restauratie van molen te Geesteren bijna voltooid; 28.9 Geheim van de Diepenheimse kerkrestauratie is eenheid; 8.10 Twentes enige goastokmaker Gerrit Jan Roosdom (82) is overleden (Markelo); 31.10 Jubilerende Harmonie Wierden wil weer terug op oude niveau (55 jr.); 14.11 Restauratie oude kostershuis (Almelo). Serie G. J. Eshuis 'Zwerftochten door de Vechtvallei': 14.9 (69) Akkerheggen als afweer tegen de zandverstuivingen; 28.9 (70) Beerze, nog immer 't land van het rusteloze zand; 12.10 (71) Ontleende Beerse naam aan visserij in Vecht?; 26.10 (72) Huis Beerse werd in 1583 door Spanjaarden verbrand; 9.11 (73) 'Hans en Jenne' verlost Beerse uit zijn isolement; 23.11 (74) Beerser jeugd nam honden mee naar de 'Brinkschool'.

Twentsche Courant 1974

14.9 De Glanerbeek is net een kleine Dinkel; 24.9 Daktorentje prijkt op Teylershuis; 26.9 De barones van Twickel (94 j.); 30.9 Saasvelder molen 'gered'; 7.10 Fors stuk historie rond oude kerkje (Lonneker); 10.10 Stenderkast naar Usselo; 12.10 Museum Buurtspoorweg bouwt nu aan toekomst; 22.10 Buurse wil stenderkast in Buurserzand behouden; 28.10 Dr. Entjes: onderwijs in dialect kan niet; 29.10 Ca. twee ton voor herbouw Stifstshuis; 8.11 St. Maarten rijdt weer door straten van Losser; 9.11 Wat bezielt Oldenzaal toch? 'Straks breken ze ook nog de Plechelmus aff!'; 13.11 Glanerbeek moet natuurlijk blijven; 13.11 Restauratie 'Weerselose molen' na 1,5 jaar klaar; 16.11 Twickel wil landgoed verbieden voor auto's; 23.11 'TVB' ging 75 jaren geleden van start met 6 verenigingen.

Hengelo.

Circa 200 meter noordwestelijk van de vorig jaar ontdekte inheems Romeinse nederzetting langs de Woolder esweg vonden enige amateur-archeologen uit Hengelo bij bouwwerkzaamheden aardewerk e.d. uit dezelfde periode. De vondsten werden hoofdzakelijk uit de losse grond naast enige bouwputten verzameld. Beide vindplaatsen lagen ter weerszijden van een diepe depressie in de es en stonden blijkens een der proefsleuven uit 1973 niet met elkaar in verbinding.

Hengelo.

Amateur-archeologen uit Borne vonden in losse grond bij nieuwbouw westelijk van de Hasseler esch een complex van laat- en post middeleeuwse scherven, onder meer van kogelpotten, Siegburg en blauwgrijs. Ondergetekende vond ten zuiden van dezelfde es een vergelijkbaar complex scherven, waarbij ook 2 mogelijke Pingsdorf scherfjes. De vindplaatsen duiden op het bekende patroon van (middeleeuwse) bewoning (boerderijen) direct rondom een es.

Markelo.

Uit het bekende urnenveld uit de vroegere ijzertijd te Stokkum is wederom een bijzetting bekend geworden. Bij het bouwen van een varkensstal sloeg een grijper een urn met crematie kapot. De heer Greven verzamelde zoveel mogelijk de scherven, die na restauratie op de R.O.B. een driekwart urn en 2 bakjes als bijpotjes opleverden. Noch over de positie van de bijpotjes t.o.v. de urn, noch over grondsporen zijn gezien de vondstomstandigheden gegevens bekend geworden. De urn van donker grijs, gepolijst aardewerk is 24 cm. hoog, bezit een hoge, brede schouder en een hol, cilindrisch halsje.

Tubbergen.

De heer H. Eweg vond op een akker ten noorden van Hezingen tientallen stuks vuursteen uit het Neolithicum. Het vondstcomplexje bevat geen typerende werktuigjes en bestaat als gewoonlijk vooral uit afslag.

Wierden.

Op de Zuider esch ten zuiden van Enter vond ondergetekende in een persbult een groenachtig grijze cultuurlaag onder een ter plaatse 75 cm dik esdek. De cultuurlaag leverde een aantal ijzertijdscherfjes en steenbrokken (waarschijnlijk fragmenten van kookstenen) op. Uit het esdek kwam een 13de eeuwse scherf van zgn. Paffrath aardewerk.

A. D. Verlinde